

EFOP-3.4.3-16-2016-00014

SZÉCHENYI 2020

DR. TELEGDY GERGELY

ÖRÖKLÉSI JOG ÁLTALÁNOS SZABÁLYOK
8. olvasólecke

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen készült az Európai Unió támogatásával.

Projekt azonosító: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

Szegedi Tudományegyetem
Cím: 6720 Szeged,
Dugonics tér 13.
www.u-szeged.hu
www.szechenyi2020.hu

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

SZÉCHENYI 2020

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

<p>Az olvasólecke tartalma:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az örökös örökhagyó előtti halála • Az érdemtelenység <ul style="list-style-type: none"> ◦ Az érdemteleniségre vezető magatartások (okok) ◦ Az érdemteleniségre vezető magatartás megbocsátása • Tanulmányozandó gyakorlat • Felhasznált és ajánlott irodalom 	 <p>10-15 perc</p>
--	--

A KIESÉSI OKOK

1. AZ ÖRÖKÖS ÖRÖKHAGYÓ ELŐTTI HALÁLA

- részletesen ld. előző lecke
- az örökös jogképességének elvesztése az öröklési képessége elvesztését is jelenti

2. AZ ÉRDEMTELENSÉG

- az örökös cselekménye következtében elveszíti a jogát, hogy az örökhagyó hagyatékából részesüljön.
- az érdemteleniség jogkövetkezménye az örökös cselekménye folytán beáll, nincs szükség arra, hogy az érdemteleniségre örökhagyó bármilyen formában (pl. végrendeletben) hivatkozzon. Nincs akadálya azonban annak, hogy **kitagadási okként hivatkozzon rá az örökhagyó** és ezáltal eredményezze az öröklésből való kiesés
 - az érdemteleniségre vezető magatartás **hivatalból nem vehető figyelembe**, arra az hivatkozhat, aki az érdemtelen személy kiesése folytán maga örökölné, vagy a végintézkedéssel reá rótt kötelezettségtől vagy más tehertől mentesülne. Vita esetén a bizonyítás kötelezettsége az érdemteleniségre hivatkozó felet terheli [Ptk. 7:6. § (2) bekezdés]
- az érdemteleniség **nem a végrendelet érvénytelenségét eredményező ok**, hanem az öröklésből való kiesés egyik esete (BH1995. 407.)
- **relatív hatályú**
- az ipso iure öröklés elvéből következően érdemteleniséget csak **olyan magatartások valósítanak meg, amelyek az öröklés megnyíltá, tehát az örökhagyó halála előtt bekövetkeztek.**
 - Az örökhagyó halála után tanúsított magatartás nem adhat alapot az érdemteleniség megállapítására, mivel a törvény utólagos érdemteleniséget nem ismer. (BDT2020. 4204.)
- érdemteleniséget eredményező magatartások **mindegyike szándékos, egyikük [Ptk. 7:6. § (1) bekezdés c) pontja] célzatos magatartás**
 - A cselekvőképtelen személy nem tanúsíthat olyan szándékos magatartást, amely a kitagadásra, (érdemteleniségre) alapul szolgálhatna (BH1991. 64.)
- aki érdemteleniség miatt kiesik az öröklésből, **nem jogosult törvényes képviselőként a helyébe lépő személy örökségének kezelésére.** [Ptk. 7:6. § (4) bekezdés]
- az érdemteleniséget eredményező magatartásokat a **Ptk. 7:6. § (1) bekezdés** taxatív felsorolásban tartalmazza, más ok az érdemteleniségre nem vezethet

ÉRDEMTELENSÉGRE VEZETŐ MAGATARTÁSOK (OKOK):**1. Az örökhagyó életére tört**

- szándékos, egyben jellemzően aktív magatartást feltételez, amely meghatározott célra: az örökhagyó élete ellen irányul.
- nincs jelentősége, hogy a cselekmény büntetőjogi szempontból:
 - milyen stádiumban marad (*kísérlet is megvalósítja*)
 - milyen eredménnyel zárul (*nem szükséges az örökhagyó halála*)
 - milyen elkövetői minőségben követik el (*tettes, társtettes, bűnsegéd, felbujtó*)
 - milyen céllal (*nem kell, hogy a hagyatéka reményében tegye*)
- **kizárólag szándékos magatartással** (tevékenységgel vagy mulasztással) valósítható meg
 - Csak a cselekvőképességgel rendelkező személy cselekményét lehet jogilag olyan szándékos magatartásnak tekinteni, amely számára felróható. (BH1991. 64.)
- polgári jogi szempontból a büntetőjogi megítélésnek annyiban van jelentősége, ha annak van polgári jogi vetülete is (pl. az elkövető büntethetőségét kizáró kóros elmeállapot)

2. Szándékos eljárásával az örökhagyó végakaratainak szabad nyilvánítását megakadályozta, a végakaratait érvényesítését megghiúsította vagy ezek valamelyikét megkísérelte

- **végakaratainak szabad nyilvánítását megakadályozása**
 - pl. nem hív ügyvédet, nem ad íróeszközt
- **végakaratait érvényesítését megghiúsította**
 - végrendelet elrejtése, megsemmisítése, meghamisítása
- **vagy ezek megkísérlése**

3. a hagyatékban való részesülés céljából az örökhagyó után törvényes öröklésre jogosult vagy az örökhagyó végintézkedésében részesített személy életére tört

- **célja a hagyatékban való részesülés**
 - ha más cél vezérli, (pl. szerelemföltés, bosszú, stb.) nem vezet érdemtelenségre
 - *a cél megállapítható*, ha a sérelmet szenvedő fél kiesése folytán az elkövető részesülne a hagyatékba bármilyen módon vagy kötelezettségtől mentesülne

AZ ÉRDEMTELENSÉGRE VEZETŐ MAGATARTÁS MEGBOCSÁTÁSA**1. Örökhagyó megbocsátása**

- az érdemtelenység nem vehető figyelembe
- bármely érdemteleniségre vezető magatartást megbocsáthatja
- ha az örökhagyó a megbocsátott magatartást kitagadási okként érvényesíti a kitagadás érvénytelen

2. Örökhagyó kívül más személy megbocsátása

- a megbocsátás *csak arra vonatkozik*, akit ért a támadás
 - aki megbocsátott utóbb már nem hivatkozhat eredményesen az érdemteleniségre
 - az örökhagyó a más által megbocsátott magatartást is érvényesítheti kitagadási okként
- nincs konkrét alakszerűséghez kötve, törtéhet írásban, szóban és ráutaló magatartással is

TANULMÁNYOZANDÓ GYAKORLAT:**BH1995. 407.****I. Az érdemtelenység nem a végrendelet érvénytelenségét eredményező ok, hanem az öröklésből való kiesés egyik esete.**

Helytálló az elsőfokú bíróságnak az az álláspontja, hogy a felperesek az alperesnek az öröklésre való érdemtelenységét a Ptk. 602. §-a (1) bekezdésének b) pontjában foglalt okból nem tudták bizonyítani. Az örökhagyó végakaratainak szabad nyilvánítása megakadályozható oly módon is, hogy az örökhagyót kényszerrel vagy fenyegetéssel olyan végintézkedés tételére készíttetik, amely nem felel meg a valóságos akaratának. Erre vonatkozóan azonban a perben semmiféle adat nem merült fel. Éppen ellenkezőleg: az örökhagyónak az 1985. február 13-án aláírt öröklési szerződéssel kapcsolatos intézkedései azt bizonyítják, hogy akaratának érvényesítésére képes volt, és az öröklési szerződés jóváhagyását valójában az örökhagyó nyilatkozataira tekintettel tagadta meg a szakigazgatási szerv.

Tévedett azonban az elsőfokú bíróság az érdemtelenység jogi hatásának értelmezésében. Az érdemtelenység ugyanis nem a végrendelet érvénytelenségét eredményező ok, hanem az öröklésből való kiesés egyik esete, amely kizárja, hogy az érdemtelen személy az örökhagyó hagyatékában bármilyen jogcímen (törvényes vagy végintézkedésen alapuló öröklés, kötelesrész stb.) részesedjék. Ezért a Legfelsőbb Bíróság az elsőfokú bíróság érdemben helyes döntésének megfelelően a részítélet rendelkező részét akként pontosította, hogy az alperes öröklésre való érdemteleniségének, továbbá az 1985. április 2-án kelt végrendeletnek az örökhagyó cselekvőképtelensége, illetőleg a valóságnak meg nem felelő keltezés folytán az alperes általi tisztességtelen befolyásolás okából történő megállapítására irányuló kereseti kérelmeket utasítja el.

BDT2020. 4204.**Az örökhagyó halála után tanúsított magatartás nem adhat alapot az érdemtelenység megállapítására, mivel a törvény utólagos érdemteleniséget nem ismer.**

A felperes fellebbezésében is fenntartotta azt a kereseti hivatkozását, hogy az alperes az öröklésből érdemteleniségére tekintettel kiesett. Az érdemteleniségre vonatkozó jogszabályi rendelkezéseket illetően az 1959-es Ptk.-ban foglaltakhoz képest nincs változás, annak esetköreit a Ptk. 7:6. § (1) bekezdés a)-c) pontjai tartalmazzák, amelyben megjelölt magatartások mindegyike súlyos jogsértésnek minősül, e tekintetben a törvény taxatív felsorolást tartalmaz, így csak az ott felsorolt magatartások megvalósulása eredményez érdemteleniséget. Önmagában az erkölcsileg kifogásolható magatartás érdemteleniség megállapítására nem vezethet. Lényeges továbbá, hogy az arra jogosult személy hivatkozzon az érdemteleniségre - az ugyanis hivatalból nem vehető figyelembe - és azt sikerrel bizonyítsa is.

[24] Egyetért az ítéletábrá az elsőfokú bíróság és az alperes álláspontjával a tekintetben, hogy az érdemtelenység szempontjából kizárólag a hagyaték megnyíltát megelőző magatartás vehető figyelembe, azaz az örökhagyó halálát követően tanúsított magatartás az érdemteleniség megítélését illetően közömbös. Annyiban helyes a felperes fellebbezésben kifejtett álláspontja, hogy az 1/2014. PJE határozat nem sorolja fel a PK 83. számú állásfoglalást azok között, amelyek a Ptk. alkalmazása körében megfelelően irányadónak tekintendők. Ez azonban nem változtat azon a kialakult és töretlennek tekinthető bírói gyakorlaton, amely következetesen az örökhagyó életében tanúsított magatartásnak tulajdonít jelentőséget. A PK 83. sz. állásfoglalás petíumában megfogalmazottak a Ptk. eltérő rendelkezései miatt nem tarthatók fenn, abban azonban nem következett be változás, hogy a jogszabály utólag beálló érdemteleniséget nem ismer, ilyet a Ptk. jelenlegi szabályozása sem tartalmaz. Ezt támasztja alá a Ptk. 7:6. § (2) bekezdésében rögzített, a megbocsátásra vonatkozó rendelkezés is, ami az

érdemtelenység annulálására szolgál és amelyre nyilvánvalóan kizárólag az örökhagyó életében kerülhet sor, a hagyaték megnyílta után a megbocsátás fogalmilag kizárt. A Ptk. hivatkozott rendelkezése a megbocsátás tekintetében nem tesz különbséget az egyes érdemtelenségre okot adó magatartások között, ebből következően az valamennyi, a Ptk. 7:6. § (1) bekezdésében felsorolt magatartásra irányadó és alkalmazandó. Tény, hogy a Ptk. 7:1. §-a szerint az ember halálával a hagyatéka mint egész száll át az örökösre. Ebből következően az öröklés a halál tényével bekövetkezik, az örökös a hagyatékot megszerzi, ez a jogszerzés pedig a hagyaték megnyílta után tanúsított magatartás miatt nem korlátozható, azaz érdemtelenység megállapítására okot adó magatartásként csak az öröklés megnyílta előtt tanúsított magatartások lehetnek alkalmasak. Minderre figyelemmel a felperes által a keresetében felsorolt, a hagyaték megnyíltát követően tanúsított alperesi magatartások vizsgálatára nem kerülhetett sor, azok az érdemtelenység elbírálása szempontjából a már hivatkozottak szerint közömbösek.

[25] A perben kizárólag az az érdemtelenégi ok vizsgálható, amelyre a fél hivatkozik, azt az érdemteleniséget állító félnek a fentiekben írtak szerint az 1952-es Pp. 164. § (1) bekezdésében foglaltak alapján kétséget kizáróan bizonyítania kell. Az érdemteleniségre vezető okok mögött nem jognyilatkozati szándékot, hanem valamely jog által védett érték, vagy érdek megsértésére irányuló felróható magatartást kell találni ahhoz, hogy a jogsértő az öröklésből kiessen. Az érdemteleniségre vezető, a Ptk. 7:6. § (1) bekezdésében részletezett magatartások mindegyike szándékos, célzatos magatartás. A perben tehát a felperesnek a Ptk. 7:6. § (1) bekezdés b) pontjának második fordulatára történő hivatkozására figyelemmel azt kellett bizonyítania, hogy az alperes az örökhagyó végakarata érvényesítését megghiúsította, vagy ezt megkísérelte.

[26] Itt jegyzi meg az ítéletábla, hogy a felperes hivatkozott arra, hogy az alperes az örökhagyó részére a halálát megelőző időszakban az infúziós kezelést nem biztosította, ez azonban - megvalósulása esetén - nem a felperes által kifejezetten megjelölt Ptk. 7:6. § (1) bekezdés b) pontban, hanem az a) pontban foglaltak körében értékelhető magatartás; a felperes azonban erre az érdemtelenégi okra nem hivatkozott, ezért a Ptk. 7:37. § (3) bekezdésének megfelelő alkalmazásával ez nem vizsgálható.

BH1991. 64.

A cselekvőképtelen személy nem tanúsíthat olyan szándékos magatartást, amely a kitagadásra, (érdemteleniségre) alapul szolgálhatna.

Az érdemteleniségre és kitagadásra vonatkozó rendelkezések e szabályozási rendszerében kétségtelen, hogy a Ptk 602. §-a (1) bekezdésének a) pontja illetőleg a Ptk 663. §-a (1) bekezdése c) pontjának első fordulata nem az (értelemszerűen) élet elleni büntett meghatározást használja. Ez azonban nem véletlen. Az „életre tör” kifejezés használatából ugyanis egyértelmű, hogy olyan szándékos cselekményt tételez fel, amely meghatározott célra: az örökhagyó élete ellen irányul. Ez egyben azt is jelenti, hogy nem kívánja meg a befejezett büntettet, hanem a büntett kísérlete is megvalósítja az érdemtelenégi (kitagadási) okot, továbbá azt a tettestárs mellett a felbujtó és a bűnsegéd is elkövetheti.

Mindehhez azonban alapvető feltételként az szükséges, hogy a cselekményt elkövető személy „vétőképes”, azaz cselekvőképes legyen. Csak a cselekvőképességgel rendelkező személy cselekményét lehet jogilag olyan szándékos magatartásnak tekinteni, amely számára felróható.

Ha viszont ez a feltétel fennáll, az már valóban közömbös, hogy a büntetőjog a cselekményt büntetőjogilag hogyan ítéli meg, milyen illetőleg milyen mértékű büntetés kiszabását látja indokoltnak, vagy esetleg - a vétőképtelenségen kívül - olyan büntethetőséget kizáró ok áll fenn, amely a büntetés kiszabását kizárja. Az öröklési jogi jogkövetkezmény alkalmazása szempontjából csupán az szükséges, hogy a cselekményt elkövetőnek a fenti célzatú szándékos magatartása megállapítható legyen.

Az adott esetben a büntetőeljárás eredményeként egyértelműen megállapítást nyert, hogy a felperes a cselekmény elkövetésekor teljesen cselekvőképtelen volt; ez okból olyan „tudatos”, szándékos

magatartást nem tanúsíthatott, mely a kitagadásra (érdemtelenégre) alapul szolgálhatna. Az eljáró bíróságok ezzel ellentétes álláspontja tehát téves.

A kitagadás érvénytelensége folytán a felperes kötelesrészre jogosult.

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK:

1. Mit jelent az érdemtelenység?
2. Milyen okból állapítható meg az érdemtelenység?
3. Megvalósítja-e az érdemtelenséget, ha az azért tör az örökös az örökgyó életére, mert az elszertte tőle a menyasszonyát?
4. Ki jogosult az érdemtelenégi ok megbocsátására?
5. Van-e jelentősége annak, hogy az érdemteleniségre vezető magatartást az örökgyó életében vagy halála után tanúsítják?

FELHASZNÁLT ÉS AJÁNLOTT IRODALOM:

1. Vékás Lajos: Öröklés jog, Eötvös József Könyv- és Lapkiadó Bt., Budapest, 2014. I. rész
2. Vékás Lajos/Gárdos Péter (szerk.): Kommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez, Wolters Kluwer Kft., Budapest, 2019 Hetedik könyv I. rész (Vékás Lajos)
3. Wellmann György (szerk.): Polgári jog. Az új Ptk. magyarázata I/VI. Bevezető és záró rendelkezések - Az ember mint jogalany - Öröklési jog, HVG-Orac, Budapest, 2014. Hetedik könyv, Első rész (Orosz Árpád)
4. Osztovits András (szerk.): A Polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja, Budapest, Opten Kft., 2014. Első rész (Fabó Tibor)
5. *A Polgári Törvénykönyv magyarázata, CompLex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft. Budapest, 2007., LI. fejezet (Sóth Lászlóné)*

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen készült az Európai Unió támogatásával.
Projekt azonosító: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE